ΕΤΟΣ Α΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 12 Νοεμβρίου 1911 ΑΡΙΘ. 46

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗι ΟΓΔΟΗι

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

(Ι΄. 25—37)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ νομικός τις προσῆλθε τῷ Ἰησοῦ, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. Ὁ δέ, θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἵ, καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ Ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν· ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδών, ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε κατ᾿ αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη· καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ

ἐπεμελήθη αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθών, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ,τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἄλλος ὀλιγώτερον καὶ σπανιώτερον, ἄλλος περισσότερον καὶ συχνότερον, εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθύνῃ εἰς ἑαυτόν, νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ διδασκάλους, νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς πάντας, τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἐρώτησιν τοῦ νομικοῦ τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου «τί ποιήσας, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω» ; Ἀλλὰ καὶ ὅλοι, εἰς τὴν μόνην λογικὴν ἀπόκρισιν, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν «ἐν τῷ νόμῳ τὶ γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ», ὅλοι, συναισθανόμενοι ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὴν ὀρθότητα τῆς ἀποκρίσεως ταύτης καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅτι δὲν συμμορφονόμεθα πρὸς αὐτήν, θέλοντες νὰ δικαιολογήσωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, καταφεύγομεν εἰς σοφιστικὰς σκέψεις καὶ ἀντιρρήσεις, νομίζοντες ὅτι δικαιολογούμεθα κατ' αὐτὸν τὸν ἀνάξιον λογικῶν καὶ συνετῶν ἀνθρώπων τρόπον. Καὶ δὲν προσποιούμεθα μὲν καὶ δὲν προφασιζόμεθα ὅτι δὲν γνωρίζομεν ποῖος εἶνε ὁ Θεός μας, τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν ν' ἀγαπῶμεν, διότι μόνον ὁ ἄφρων καὶ αὐτὸς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λέγει «οὐκ ἔστι Θεὸς» (Ψαλμ. ΝΒ΄. 1), μολονότι τοιοῦτοι ἄφρονες οὔτε ἔλειψαν, οὔτε λείπουν, οὔτε θὰ λείψουν ποτέ, ἔστω καὶ ἐλάχιστοι τὸν ἀριθμόν, προσποιούμεθα ὅμως καὶ προφασιζόμεθα ὅτι δὲν γνωρίζομεν ποῖος εἶναι ὁ πλησίον μας, τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν ν' ἀγαπῶμεν μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀπευθύνομεν τὴν σοφιστικὴν ἐρώτησιν τοῦ σημερινοῦ νομικοῦ «καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;»

Καὶ λέγει ὁ βασιλεύς, ὁ ἡγεμών, ὁ ἄρχων: μήπως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ θεωρῶ πλησίον μου τοὺς ὑπηκόους μου, τοὺς ὑποτελεῖς μου, τοὺς ἀρχομένους μου, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, οἱ ὁποῖοι εἶνε πολύ, ἀσυγκρίτως πολὺ κατωτέρας τάξεως ἀπὸ ἐμέ; Αὐτὸ δὲν μοῦ ἐπιτρέπει τὸ μεγαλεῖόν μου, ἡ ἀξιοπρέπειά μου νὰ τὸ κάμω. Ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ θεωρῶ πλησίον μου τοὺς ὁμοτίμους μου, τοὺς ὁμοιοβαθμίους μου καὶ ὄχι ἄλλον τινά. Καὶ λέγει ὁ ὑπερήφανος πλούσιος: μήπως εἶνε πλησίον μου ὁ πτωχός, τὸν ὁποῖον ἐξ οἴκτου ἐλεῶ, ὁ ὁποῖος δὲν κατοικεῖ εἰς μεγαλοπρεπῆ παλάτια, ὡς ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν φορεῖ ἐνδύματα πολυτελῆ καὶ καινουργῆ, ὡς ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκω ἐγώ; Αὐτὸ μοὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ τὸ κάμω, διότι εἶνε κατάπτωσίς μου. Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ θεωρῶ πλησίον μου παρὰ μόνον τοὺς ἔχοντας ἴσην μὲ ἐμὲ περιουσίαν, διότι αὐτοὶ εἶναι ἰσοβάθμιοί μου. Καὶ λέγει ὁ πεπαιδευμένος, ὁ ἀνε-

πτυγμένος, ὁ ἐπιστήμων: μήπως πρέπει νὰ θεωρῶ πλησίον μου τὸν ἀπαίδευτον, τὸν ἀγράμματον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἀπὸ ὅσα γνωρίζω ἐγώ, ὁ ὁποῖος στέκεται εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι εἰς τὴν ἀνωτάτην, πῶς νὰ τὸν θεωρήσω πλησίον μου, ἀφοῦ τόση ἀπόστασις μᾶς χωρίζει; Πλησίον μου θεωρῶ ἐγὼ τοὺς μορφωμένους τοὺς λογίους. Καὶ λέγει ὁ μνησίκακος καὶ ἐκδικητικὸς ἄνθρωπος: ἐγὼ νὰ θεωρήσω πλησίον μου τὸν ἄσπονδόν μου ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος μὲ βλάπτει, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ μὲ καταστρέψῃ; Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τὸ κάμω. Καὶ λέγει ὁ τοπικιστής, ὁ στενῆς διανοητικῆς περιφερείας ἄνθρωπος, ὁ δῆθεν φανατικὸς ὀπαδὸς τῆς θρησκείας: Εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ θεωρήσω πλησίον μου τὸν ξένον, τὸν ἄγνωστον, τὸν ἀλλόπιστον. Καὶ λέγομεν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι: πλησίον μας εἶνε ὁ συγγενής μας, ὁ ὁμότιμός μας, ὁ φίλος μας καὶ κανεὶς ἄλλος. Καὶ καταντῶμεν ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον στενεύοντες κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν κύκλον τῆς ἐννοίας τοῦ πλησίον μας νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶνε πλησίον μας, καὶ νὰ διακηρύττωμεν ὅτι οὐδ᾽ αὐτοὶ οἱ πραγματικοὶ πλησίον μας δὲν εἶνε πλησίον μας.

Καὶ ὅμως, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, κατὰ τὸ ἠθικὸν συμπέρασμα τῆς παραβολῆς τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, πλησίον μας πρέπει νὰ θεωρῶμεν καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ξένους, καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς, καὶ τοὺς ὁμοπίστους καὶ τοὺς ἀλλοπίστους καὶ τοὺς συμπατριώτας καὶ τοὺς ἀλλοδαπούς, καὶ τοὺς γνωστοὺς καὶ τοὺς ἀγνώστους, καὶ τοὺς κατωτέρους μας καὶ τοὺς ἀνωτέρους μας, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς καὶ τοὺς ἀλλοεθνεῖς· «οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν ἢ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Κολ. Γ΄, 11 καὶ Γαλ. Γ΄. 28). Κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ ὑψηλὸν πνεῦμα τῆς ἁγίας μας θρησκείας πλησίον μας εἶνε πᾶς ἄνθρωπος, πλάσμα τοῦ ἁγίου Θεοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν οὕτως εὐνοούμενον πλησίον, τὸν πάντα ἄνθρωπον, ὀφείλομεν ἄνευ προφάσεων καὶ δικαιολογιῶν νὰ ἀγαπῶμεν, νὰ βοηθῶμεν καὶ νὰ συντρέχωμεν εἰς πᾶσάν του ἀνάγκην, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἤμεθα ἀληθινοὶ μαθηταὶ τοῦ οὐρανίου Διδασκάλου, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπιβάλλει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὴν θείαν διδασκαλίαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἱεράν, ἱερωτέραν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὑποχρέωσιν, τοῦ νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεὸν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας μας χρεωστοῦμεν καὶ ν᾽ ἀναγνωρίζωμεν καὶ νὰ ἐκτελῶμεν. Ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀγάπη εἶνε ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ὅπως πάλιν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη εἶνε ἡ βάσις καὶ ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, καὶ τόσῳ στενῶς καὶ ἀδιαρρήκτως μετ᾽ αὐτῆς συνδεδεμένη, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν μήτε νὰ ἐννοηθῇ μήτε νὰ ὑπάρξῃ ἡ μία χωρὶς τὴν ἄλλην. Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν ἠγαπημένος Μαθητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ Θεολόγος Ἰωάννης: «Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστιν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ» (Ἰωάν. 1. Δ΄. 20—21).

Χριστιανοὶ ἀδελφοί, ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶνε τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ ν᾽ ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶνε ὁ πολύτιμος μαργαρίτης, διὰ τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος, πρέπει νὰ διαθέσωμεν ὅσας δυνάμεις ἔχομεν διὰ νὰ τὸν ἐξαγοράσωμεν (Ματθ. ΙΓ΄. 44—45), διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσωμεν, διὰ νὰ τὸν ἀπολαύσωμεν. Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶνε ἀτίμητος, ἀλλ᾽ ἐξαγοράζεται εὐθηνά, μὲ τὴν τήρησιν τοῦ θείου Νόμου, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνεται ὁλόκληρος εἰς τὰς δύο μεγάλας ἐντολὰς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἡ ἐκτέλεσις τούτων μᾶς φέρει κατ᾽ εὐθεῖαν εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν, καὶ μᾶς προξενεῖ καὶ τὴν ἐπίγειον εὐτυχίαν. Ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, πάντα δῆλα δὴ ἄνθρωπον, φυλάττομεν ὁλόκληρον τὸν θεῖον Νόμον, διότι ἡ διπλῆ αὕτη ἀγάπη ὅταν δὲν περιορίζεται μόνον εἰς λόγους, ἀλλὰ ἐκδηλοῦται «ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ» (Ι΄. Ἰωάν. Γ΄. 18) δὲν μᾶς ἀφίνει οὔτε ψεῦσται, οὔτε κλέπται, οὔτε ψεύδορκοι, οὔτε βλάσφημοι, οὔτε ἄδικοι νὰ γείνωμεν, καὶ διερχόμεθα τοιουτοτρόπως τὸν ἐπίγειον βίον ἐν χαρᾷ, εἰρήνῃ καὶ ἀληθινῇ εὐτυχίᾳ, τὰ ὁποῖα εἶνε τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀσφαλὴς ἐγγύησις τῆς μελλούσης μακαριότητος, δι᾽ ἣν εἴμεθα προωρισμένοι. «Τοῦτο ποίει καὶ ζήσει» εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν νομικόν. Ταῦτα ποιῶμεν καὶ ζήσομεν, ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Α΄.

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου».

Τὰς τέσσαρας πρώτας τοῦ Θεοῦ ἐντολάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν κεχαραγμέναι ἐπὶ τῆς πρώτης λιθίνης πλακὸς ἡρμηνεύσαμεν καὶ ἐξηγήσαμεν ὅσον ἦτο δυνατόν. Τόρα ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλακὸς ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς πέμπτης ἐντολῆς.

Ἡ πέμπτη τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ διατυποῦται διὰ τῶν ἑπομένων ὀλίγων μέν, ἀλλὰ βαρυσημάντων λέξεων. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*». Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ νόημα τῶν λέξεων τούτων;

Τέσσαρα νοήματα περιέχονται εἰς τὰς λέξεις ταύτας τῆς πέμπτης τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» σημαίνει ἐν πρώτοις, ***ἀγάπα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.*** Ἰδοὺ τὸ πρῶ

ρον. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» σημαίνει δεύτερον, **νὰ τιμᾶς καὶ νὰ σέβησαι τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.** Ἰδοὺ τὸ δεύτερον νόημα. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» σημαίνει τρίτον, **νὰ ὑπακούῃς εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου.** Ἰδοὺ τὸ τρίτον νόημα. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» σημαίνει τέλος **βοήθει τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.** Ἰδοὺ καὶ τὸ τέταρτον νόημα. Ἂς ἀναπτύξωμεν σήμερον τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον νόημα μετὰ τῆς δυνατῆς σαφηνείας καὶ συντομίας. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» τ. ε. **ἀγάπα τοὺς γονεῖς σου.** Ὅτι δὲ ὀφείλομεν νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν, τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ὑψηλῇ τῇ φωνῇ αὐτὴ ἡ φύσις. Μετὰ τὸν Θεὸν εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν ὀφείλομεν τὴν ἡμετέραν ὕπαρξιν. Εἴμεθα ἡ σὰρξ τῆς σαρκὸς αὐτῶν, τὸ αἷμα τοῦ αἵματος αὐτῶν, τὸ ὀστοῦν τῶν ὀστέων αὐτῶν. Ἄνευ τῶν ἡμετέρων γονέων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γεννηθῶμεν. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸ πρῶτον ζεῦγος, τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, «*αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε*», οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἄλλαις λέξεσιν, ὅπως ὁ Θεὸς εἶναι ἡ καθολικὴ ἀρχὴ παντὸς ὄντος καὶ πάσης ζωῆς ὡς πρώτη αἰτία, οὕτως οἱ γονεῖς, οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες ἡμῶν εἶναι ἰδιαιτέρα ἀρχή, ὡς δευτερεύουσα αἰτία τῆς ἀτομικῆς ἡμῶν ζωῆς, τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν ὡς ἀτόμων. Λοιπὸν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀγαπῶμεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν ἡμᾶς εἰς τὸν κόσμον, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐχάρισαν ἡμῖν τὸ ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν, τὴν ὕπαρξιν, τὴν ζωήν; «Τέκνον, ἀνακράζει καί τις τῶν θείων τῆς Ἐκκλησίας πατέρων, τέκνον, πόσα δὲν » χρεωστεῖς εἰς τὴν μητέρα, ἥτις σὲ ἐγέννησε! πόσους κινδύνους δὲν διέ» τρεξεν αὕτη κατὰ τοὺς ἐννέα μῆνας, καθ' οὓς σὲ ἔφερεν εἰς τοὺς ἑαυτῆς » κόλπους! Τοῦτο δὲ ἦτον ἀρχὴ μόνον. Ἀφ' οὗ ἠλευθερώθη τῶν ὠδίνων » τοῦ τοκετοῦ πόσας ἄλλας θλίψεις καὶ στενοχωρίας δὲν ἐδοκίμασε, πόσα » δάκρυα δὲν ἔχυσε, πόσας νύκτας δὲν διῆλθεν ἄγρυπνος! . . . Ἀλλὰ καὶ » ὁ πατήρ σου ποσάκις δὲν ἐπότισε τὴν γῆν μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ προσώπου » του, ποσάκις δὲν διεκινδύνευσεν ἐκτιθέμενος εἰς τὰ ψύχη καὶ τοὺς καύ» σωνας τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, πόσας κακουχίας καὶ πόσα δεινὰ δὲν ὑπέστη! » Καὶ ὅλα ταῦτα διὰ ποῖον; Διὰ σέ, τέκνον μου, ὅπως σοὶ ἐπιδαψιλεύσῃ » τὸ εὖ ζῆν, ὅπως σὲ ἀναδείξῃ ἄνδρα τέλειον, ὅπως σὲ ἀποκαταστήσῃ ἐν » τῇ κοινωνίᾳ πολίτην χρηστὸν καὶ ἐνάρετον». Δι' ὅλα λοιπὸν αὐτὰ δὲν εἶναι οἱ γονεῖς ἄξιοι τῆς τρυφερωτέρας στοργῆς, τῆς θερμοτέρας ἀγάπης ἀπὸ μέρους τῶν ἰδίων τέκνων;

«*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*» σημαίνει δεύτερον νὰ **τιμᾷς καὶ νὰ σέβησαι τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.** Ὅτι τὰ τέκνα ἔχουσι καθῆκον νὰ τιμῶσι καὶ νὰ σέβωνται τοὺς ἰδίους αὐτῶν γονεῖς, τοῦτο εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἤτοι οἱ γονεῖς οἱ χορηγήσαντες ἡμῖν τὴν ὕπαρξιν, τὴν ζωὴν εἶναι, ὅπως ἀρχαῖός τις φιλόσοφος εἶπεν, οἱ ἐπίγειοι θεοὶ τῶν ἰδίων τέκνων. Ὅπως δὲ εἰς τὸν Θεὸν ὀφείλομεν νὰ προσφέρωμεν λατρείαν, οὕτω καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ὀφείλουσι τὰ τέκνα νὰ προσφέρωσι τιμὴν καὶ σεβασμόν. Τὸ νὰ μὴ λατρεύῃ τις τὸν Θεὸν εἶναι ἀσέβεια, εἶναι ἀπιστία, ἀλλ' ἀσέβεια ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ νὰ μὴ ἀπονέμῃ τις τιμὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἰδίους

γονεῖς. «*Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον*, λέγει ὁ σοφὸς Σειράχ, *οὗτος τιμᾷ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ*».

Ἰδοὺ τὰ δύο πρῶτα νοήματα τῆς ἐντολῆς, «*τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου*»· τ. ε. νὰ ἀγαπᾷς αὐτούς, νὰ σέβησαι καὶ τιμᾷς αὐτούς. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἀγαπᾷς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, πρέπει καὶ νὰ σέβησαι αὐτούς. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν τὸ νὰ σέβησαι μόνον καὶ τιμᾷς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, πρέπει καὶ νὰ ἀγαπᾷς αὐτούς. Μόνος ὁ σεβασμὸς τῶν γονέων χωρὶς ἀγάπην καταντᾷ φόβος καὶ μάλιστα φόβος δουλικός, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται. Ἐὰν δὲ ὁ σεβασμὸς ἄνευ τῆς ἀγάπης δὲν ἀρκεῖ, πολὺ περισσότερον δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀγάπη μόνη ἄνευ τοῦ σεβασμοῦ, διότι ἡ τοιαύτη ἀγάπη καταντᾷ συνήθως εἰς οἰκειότητα· τίς δὲ δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ οἰκειότης αὕτη δὲν θὰ καταντήσῃ εἰς ἐξαχρείωσιν, εἰς περιφρόνησιν τῶν ἰδίων γονέων; Ἀγαπᾶτε λοιπόν, ὦ τέκνα, τοὺς ἰδίους ὑμῶν γονεῖς, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ τιμᾶτε καὶ σέβεσθε αὐτούς. Σέβεσθε, ὦ τέκνα, καὶ τιμᾶτε τοὺς γονεῖς ὑμῶν, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ ἀγαπᾶτε αὐτούς.

Τίνι δὲ τρόπῳ ὀφείλουσι τὰ τέκνα νὰ ἀγαπῶσι καὶ σέβωνται ταὐτοχρόνως τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς; «*Ἐν λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου*», ἐντέλλεται ὁ σοφὸς Σειράχ. Τὴν ἀγάπην δηλονότι πρὸς τοὺς γονεῖς σου καὶ τὸν σεβασμόν σου ὀφείλεις νὰ ἐκδηλώνῃς ἐν πρώτοις διὰ τῶν λόγων σου. Οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους ἀποτείνεις πρὸς τοὺς γονεῖς σου πρέπει νὰ ἦναι λόγοι στοργῆς, πλήρεις σεβασμοῦ, πλήρεις εὐλαβείας. Καὶ ὅμως εἰσέλθετε σήμερον μέσα εἰς οἰκογένειαν. Τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνήθως βλέπομεν καὶ ἀκούομεν; Τὰ πλεῖστα τῶν τέκνων ἀποτείνονται πρὸς τὸν πατέρα, πρὸς τὴν μητέρα, πρὸς τοὺς γηραλέους πάππον καὶ μάμμην διὰ τῆς ἀνευλαβοῦς καὶ ὑβριστικῆς προσφωνήσεως τοῦ *σύ*! Τὰ πλεῖστα τῶν τέκνων ἐκσφενδονίζουσι κατὰ τῶν ἰδίων γονέων λόγους σκληροὺς καὶ αὐθάδεις ὕβρεις χυδαίας καί, τὸ φρικωδέστερον, καὶ βλασφημίας! Ἵλεως γενοῦ ἡμῖν, Κύριε! Ἀλλὰ φοβήθητε, ὦ τέκνα, τὸν Θεόν. Μάθετε νὰ ἀγαπᾶτε, τιμᾶτε καὶ σέβεσθε τοὺς γονεῖς ***ἐν λόγῳ***. Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἀποτείνετε πρὸς τοὺς γονεῖς ὑμῶν, πρέπει νὰ ἦναι λόγοι μεστοὶ ἀγάπης καὶ εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ. «*Ἐν λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου*».

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον· ἀπαιτεῖται προσέτι νὰ τιμᾶτε, ὦ τέκνα, καὶ ἀγαπᾶτε τοὺς ἰδίους ὑμῶν γονεῖς καὶ μὲ ἔργα, ὅπως παραγγέλλει ὁ αὐτὸς σοφὸς υἱὸς τοῦ Σειράχ· «*ἐν ἔργῳ τίμα τὸν πατέρα σου*». Λοιπόν, οὐχὶ μὲ λόγους κολακευτικούς, οὐχὶ μὲ θωπείας καὶ φιλοφρονήσεις τυπικὰς ὀφείλομεν νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. Ἂς τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ***ἐν ἔργῳ*** ἵνα μὴ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους λόγους, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς εἶπέ ποτε διὰ τὸν ἐκλεκτὸν αὐτοῦ λαόν· «*ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ*». Τιμῶμεν δὲ τοὺς γονεῖς ***ἐν ἔργῳ,*** ὅταν προσευχώμεθα ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον ἐφ' ὅσον χρόνον παραμένουσιν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ ἤθελον μετοικήσει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ζώντων. Διότι ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη ἡμῶν πρὸς τοὺς γονεῖς πρέπει νὰ παρακολουθῇ αὐτοὺς καὶ πέραν τοῦ τάφου. Ἰδοὺ τὸ πρώτιστον καθῆκον τοῦ Χριστιανοῦ τέκνου νὰ προσεύχηται ὑπὲρ τῶν ἰδίων

γονέων καὶ νὰ ἱκετεύῃ τὸν Θεὸν ὅπως χαρίζηται αὐτοῖς τὰ ἐγκόσμια καὶ ὑπερκόσμια ἀγαθὰ Αὐτοῦ. Τιμῶμεν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας ἡμῶν *ἐν ἔργῳ,* ὅταν συμμορφωνόμεθα πρὸς τὰς θελήσεις αὐτῶν, ὅταν ὑποτάτ-τωμεν τὸ ἡμέτερον θέλημα πρὸς τὸ ἐκείνων, ὅταν ἑνὶ λόγῳ ὑπακούωμεν καὶ ὑποτασσώμεθα αὐτοῖς. Τὴν ὑπακοὴν ταύτην ὑπαγορεύει εἰς τὰ τέκνα τὸ ἀληθὲς αὐτῶν συμφέρον. Τίς δύναται νὰ συμβουλεύσῃ τὸ τέκνον ἐπω-φελέστερον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ; τίς ἔχει πλείονα πεῖραν καὶ γνῶσιν τοῦ κόσμου τελειοτέραν; Ὅλοι οἱ αἰῶνες δὲν ἀνεγνώρισαν καὶ ἀνεκήρυξαν ὡς σοφωτάτους τοὺς λόγους τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος; «*Ἄκουε,* ἐντέλλεται οὗτος, *ἄκουε, υἱέ, σοφίαν πατρός σου καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μητρός σου. Στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ καὶ κλοιὸν χρύσεον περὶ σῷ τραχήλῳ.*» Ἰδοὺ διατὶ σήμερον ἀπόλλυνται τὰ πλεῖστα τῶν τέκνων, διότι ἀπαξιοῦσι νὰ ἀκούωσι τὴν σοφίαν τοῦ ἑαυτῶν πατρός, διότι ἀπολακτίζουσι τὰς παραγγελίας τῆς ἑαυτῶν μητρός, διότι δὲν ἀνέ-χονται ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν κορυφῆς τὸν στέφανον τῶν χαρίτων, ὃν πλέκουσι δι᾽ αὐτὰ οἱ γονεῖς αὐτῶν, διότι δὲν ὑποφέρει ὁ τράχηλος αὐτῶν τὸν χρυ-σοῦν κλοιὸν τῶν ἐντολῶν τῶν ἰδίων αὐτῶν γονέων. Ὁ ἄσωτος υἱὸς κα-τήντησε νὰ γίνῃ βοσκὸς χοίρων, διότι παρακούσας εἰς τὸν πατέρα του ἐγκατέλιπε τὴν πατρικὴν στέγην, ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἀπήλαυε πάσης εὐτυ-χίας. Ὁ Ἠσαῦ ἔχασε τὰ πρωτοτόκιά του, διότι παρήκουσεν ἐπίσης εἰς τὸν πατέρα του, ὅστις συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ μὴ νυμφευθῇ σύζυγον, σύζυγον ἄπιστον. Λοιπὸν ἀγάπα, ὦ τέκνον καὶ τίμα τοὺς γονεῖς σου ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ προσευχόμενος ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ζώντων καὶ τεθνεώτων καὶ ὑπακούων καὶ ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. «*Ἐν ἔργῳ τίμα τὸν πατέρα σου*».

Ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦσιν ἀκόμη ταῦτα. Ὀφείλεις, ὦ τέκνον, νὰ ἀγαπᾷς καὶ τιμᾷς τοὺς γονεῖς σου καὶ μεθ᾽ ὑπομονῆς καὶ πρᾳότητος, ὅπως σοὶ παραγγέλλει ὁ αὐτὸς σοφὸς Σειράχ· «*Ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ πρᾳότητι τίμα τὸν πατέρα σου*». Οἱ γονεῖς εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ, δημιουργοὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων, θεοὶ ὁρατοί, θεοὶ ἐπίγειοι. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ εἶναι ἐπίγειοι θεοί, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν δύνανται νὰ μὴ ἔχωσι καὶ ἐλαττώματα· ἐπειδὴ εἶναι ἐπίγειοι θεοί, διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀκριβῶς δὲν δύνανται νὰ μὴ ἔχωσι καὶ ἀδυναμίας, τέλος ἐπειδὴ εἶναι θεοὶ ἐπίγειοι, διὰ τοῦτο θὰ ἀποθάνωσι καὶ αὐτοὶ ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι. Τέκνον, ἔχε ὑπ᾽ ὄψει σου ταῦτα πάντα καὶ ἔσο ἕτοιμος μεθ᾽ ὑπομονῆς καὶ πρᾳότητος νὰ ἀγαπᾷς καὶ σέβησαι πάντοτε αὐτούς. Οἱ ἐπίγειοι οὗτοι θεοί, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σου, εἶναι ἴσως δύστροποι, δύσκολοι, ἰδιότροποι, ἔχουσι τὴν ἀδυναμίαν νὰ ἀντιλέγωσι πάντοτε καὶ νὰ μὴ μένωσί ποτε εὐχαριστημένοι. Οἱ ἐπίγειοι οὗτοι θεοί, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σου, δὲν εἶναι μόνον δύστροποι, ἀλλ᾽ εἶναι ἀκόμη καὶ βίαιοι, ἀπότομοι, θυμώδεις, ἕτοιμοι νὰ ἐκστομίσωσι λόγους βαρεῖς, καὶ νὰ ὑψώσωσιν ἀκόμη καὶ τὴν χεῖρα ἢ καὶ τὴν ῥάβδον κατὰ σοῦ· ἐκτὸς τούτων ὅλων παραδέχομαι ὅτι οὗτοι πολλάκις ἔχουσι καὶ κακίας, ἔχουσι διαπράξει ἁμαρτίας σοβαράς, ἔχουσι διαπράξει κακουργήματα καὶ ἀτι-μίας ἀκόμη, διότι εὑρίσκονται καὶ τοιοῦτοι γονεῖς. Οἱ ἐπίγειοι οὗτοι θεοί, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ σου, πλήρεις ἄλλοτε ὑγιείας καὶ ζωῆς, ἤδη εἶναι

ἐξησθενημένοι καὶ παραλυτικοί, τοῦτ' αὐτὸ ἄταφοι νεκροί, καὶ βαίνουσι γοργῷ τῷ ποδὶ καὶ ἀσφαλῶς ἐκεῖ, *ὅπου βαίνει πᾶσα σάρξ*. . . Τέκνον, ὑπόμεινον ἐν πάσῃ ὑπομονῇ τὰς δυστροπίας τούτων, ἐὰν ἔχωσι τοιαύτας. Ἐγκαρτέρησον, ὑπόμεινον μετὰ πρᾳότητος τὰς ἀδυναμίας τῶν τελευταίων αὐτῶν ἡμερῶν, τὰς ἀτελευτήτους μεμψιμοιρίας, τὰ διηνεκῆ παράπονα, τοὺς σκληροὺς λόγους, πᾶσαν αὐτῶν τυχὸν παρεκτροπήν. Ὑπόμεινον μετὰ πρᾳότητος καὶ μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτέρησον ἀγογγύστως, ἔχων ὑπ' ὄψει σου, ὅτι τὸ γῆρας οὐδέποτε ἔρχεται μόνον, ἀλλὰ συνοδεύεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἀσθενειῶν ἀνιάτων καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοός. Ὑπομένων δὲ καὶ ἐγκαρτερῶν δέον νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψει ὅτι ἐκπληροῖς καθῆκον, ὅπερ σοὶ ἐπιβάλλει οὐχὶ ἁπλῶς ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ὀφειλομένη ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ τὸ δίκαιον αὐτό· διότι καὶ οἱ γονεῖς σου πόσα δὲν ἔχουσι δοκιμάσει κατὰ τὴν ἀνατροφήν σου· ὅλας τὰς ἀτασθαλίας τῆς νεαρᾶς σου ἡλικίας, τὰ πείσματα, τὰς δυστροπίας σου καὶ τὰς φαντασιοπληξίας σου ὑπέμειναν καὶ ἐκεῖνοι ἀγογγύστως μετὰ πάσης πρᾳότητος καὶ μεθ' ὑπομονῆς. Λοιπὸν καὶ σύ, ὦ τέκνον, δίκαιον εἶναι νὰ ὑπομείνῃς τὰς ἀδυναμίας τοῦ γήρατος ἀγογγύστως· «*ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ πρᾳότητι τίμα τὸν πατέρα σου*».

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Ὁ Θεὸς ἡμέραν τινὰ εἶπεν εἰς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν· «*βάδισον εἰς οἶκον Ἀρχαβειτῶν, καὶ ποτιεῖς αὐτοὺς οἶνον*»· ὑπήκουσεν ὁ προφήτης καὶ προσέφερεν εἰς τοὺς Ἀρχαβείτας, οἱ ὁποῖοι κατήγοντο ἐκ τῆς γυνῆς τοῦ Ἰοθώρ, πενθεροῦ τοῦ Μωϋσέως, ποτήριον οἴνου καὶ εἶπε· «*πίετε οἶνον*» ἀλλ' αὐτοὶ ἀπήντησαν· «*οὐ μὴ πίωμεν οἶνον*»· διότι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωναδὰβ ἐνετείλατο ἡμῖν λέγων, «*οὐ μὴ πίετε οἶνον* » *ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἕως αἰῶνος*». Πόσα δὲ νομίζετε ὅτι εἶχον παρέλθει ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔλαβον τὴν ἐντολὴν ταύτην; Τριακόσια ὁλόκληρα ἔτη καὶ ἐφύλαττον ταύτην ὡσὰν νὰ εἶχον λάβει αὐτὴν πρὸ μιᾶς ἡμέρας, πρὸ μιᾶς ὥρας. Διὰ τὸν σεβασμὸν δέ, ὃν ἔδειξαν πρὸς τὴν παραγγελίαν τῶν ἰδίων γονέων εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεός. — Καὶ ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, ἂς ἀγαπῶμεν, ἂς τιμῶμεν, ἂς σεβώμεθα τοὺς ἰδίους ἡμῶν γονεῖς «*ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ καὶ πρᾳότητι*», μὲ ἀγάπην τελείαν καὶ ἀφοσίωσιν πλήρη, ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ἡ εὐλογία τοῦ οὐρανίου ἡμῶν Πατρός. Ἀμήν.